

Nestkastonderzoek 2021-2023

"De IJsselstreek"

Jeroen Kuipers

Nestkasten Monitoring Project;
diverse terreinen

Nestkast onderzoek in het gebied van de VWG 2021-2023

Inleiding

Sinds vele jaren worden er binnen het werkgebied van de vogelwerkgroep nestkasten gecontroleerd op het voorkomen van kleine holenbroeders zoals pimpel- en koolmees. Het langst lopende project stamt al uit 1984 op landgoed Dorth en nog steeds worden hier jaarlijks alle kastjes gecontroleerd. In de afgelopen jaren zijn er ook wat nestkastprojecten bijgekomen en momenteel worden er op zeven locaties nestkastjes gecontroleerd, de bevindingen genoteerd en waar nodig ook kastjes vervangen of gerepareerd. Dit laatste gebeurt in samenwerking met de "donderdagploeg" en het vervaardigen van de nestkastjes gebeurt dan ook geheel in eigen beheer.

In dit artikel vind je een overzicht van de resultaten van de nestkastprojecten over de jaren 2021 t/m 2023.

In dit artikel gaat het om de volgende projecten:

Op al deze projecten bij elkaar hangen 328 nestkastjes waarvan het overgrote deel bestaat uit zogenaamde mezenkasten, geschikt voor kleine holenbroeders als kool- en pimpelmees. Ook bonte vliegenvangers en boomklevers maken gebruik van dergelijke kastjes. Op het terrein van de golfclub hangen ook enkele speciale kasten voor spreeuw, steenuil en bosuil. Op de meeste projecten is het aantal kasten de laatste jaren stabiel, alleen in het Hassinkbos en bij de golfclub is het aantal kasten flink uitgebreid ten opzichte van eerdere jaren. Al met al is er in deze Jaren weer flink wat werk verzet door de controleurs die meerdere keren per broedseizoen op pad zijn geweest om te kijken wat er zich allemaal in de nestkastjes afspeelde.

Colofon

© Vogelwerkgroep de IJsselstreek 2025

Secretariaat: Mieke Iewema
Boxbergerweg 62
7431 PP Diepenveen

vwgijsselstreek@gmail.com
www.vwg-deijsselstreek.nl

Ontwerp VWG huisstijl: Jeroen Kuipers
Tekst: Jeroen Kuipers
Foto's: Arjan van Zon
Redactie: Tineke Hirschler

Project	Aantal kasten	Coördinator
Hassinkbos, Epse	37	Henk Hietbrink
Dommerbelt, Epse	15	Henk Hietbrink
Marsweg, Gorssel	20	Henk Hietbrink
Frieswijk	22	Wim Visser
Golfclub Diepenveen	137	Wim Visser
Landgoed Dorth	60	Arjan van Zon, Marius Bos
Douwelerkolk west	19	Wim Visser
Douwelerkolk oost	18	Wim Visser

Totaal resultaat alle nestkasten

Als we kijken naar de resultaten van alle nestkastprojecten samen over deze drie jaren zien we dat er 6 verschillende vogelsoorten jongen hebben grootgebracht. Op de golfbaan bij Diepenveen heeft een bosuil in 2023 met succes 2 jongen grootgebracht. Dit was voor het eerst in alle jaren sinds daar een speciale kast voor deze soort werd opgehangen. De andere soorten betroffen koolmees, pimpelmees, bonte vliegenvanger, boomklever en spreeuw.

Bij al deze kleine holenbroeders samen vlogen er in de drie behandelde jaren maar liefst 5685 jongen uit. Een prachtig aantal dat laat zien dat de nestkastjes hun nut wel bewijzen.

Natuurlijk is niet elk jaar even succesvol en ook de bezetting van de nestkastjes verschilt per jaar. Als we de aantallen uitgevlogen jongen per soort/per jaar over alle projecten bekijken is de verdeling als volgt:

	2021	2022	2023
Koolmees	876	940	1062
Pimpelmees	693	765	656
Bonte vliegenvanger	110	128	144
Boomklever	71	68	63
Spreeuw	35	34	34
Bosuil			2
Totaal	1785	1941	1961

Kijkend naar de totalen zien we een stijgende lijn vanaf 2021, welke vooral te danken is aan de koolmees en de bonte vliegenvanger. De pimpelmees kende in 2022 een flinke stijging maar zakte in 2023 terug tot onder het niveau van 2021. In de gegevens missen de resultaten van Douwelerkolk west uit 2021 en Dommerbelt uit 2023. Beide terreinen hebben ongeveer evenveel nestkastjes dus dat heeft waarschijnlijk niet veel invloed op de totalen.

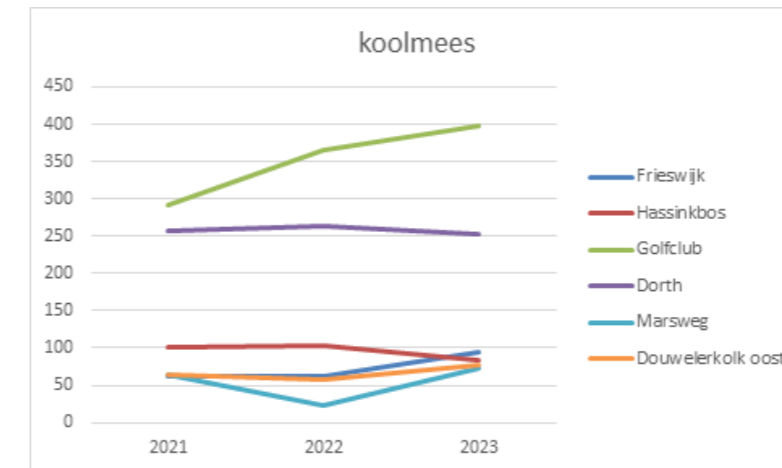
Bij het bespreken van de resultaten zijn in de tabellen de volgende afkortingen gebruikt:

- KM = koolmees
- PM = pimpelmees
- BVV = bonte vliegenvanger
- BKL = boomklever
- SPR = spreeuw

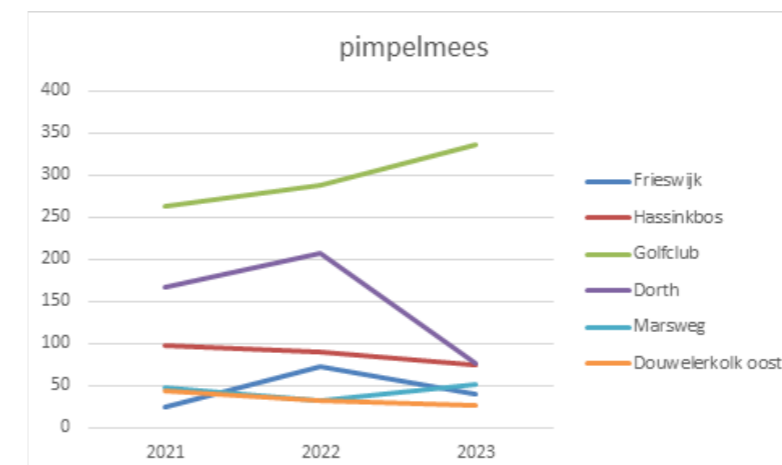
Ontwikkeling van de kool- en pimpelmees

De koolmees laat in de meeste gebieden een stijgende lijn zien. Vooral op het terrein van de Golfclub steeg het aantal uitgevlogen jongen sterk. Dit werd vooral veroorzaakt door een toename van het aantal kastjes dat door deze soort bezet werd, maar ook het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen per nest steeg elk jaar iets. Op Frieswijk en de Marsweg kende deze soort in 2022 een slecht jaar. Er waren minder nestjes van deze soort en vooral op de Marsweg vlogen er gemiddeld maar heel weinig jongen uit. Op Dorth blijft deze soort aardig stabiel en de afname in het Hassinkbos had te maken met een afname van het aantal kastjes dat door koolmezen werd gebruikt.

Grafiek met uitgevlogen koolmezen in 6 verschillende gebieden over de periode 2021-2023.

De pimpelmees laat alleen op de Golfclub een flinke stijging zien in de resultaten. Het aantal bezette nestkastjes door deze soort was in alle jaren gelijk, echter de voedselomstandigheden waren blijkbaar zo gunstig dat het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen per nest steeg van 8,3 naar 10,2. Iets dat we op de andere terreinen niet terug zien. Alleen de Marsweg kent een klein herstel na 2022, de overige terreinen laten allemaal een daling zien waarbij Dorth wel de kroon spant. Het aantal bezette nestes halveerde tussen 2021 en 2023 en ook het gemiddelde van het aantal uitgevlogen jongen nam af naar 6,3 per nest.

Grafiek met uitgevlogen pimpelmezen in 6 verschillende gebieden over de periode 2021-2023.

Resultaten per gebied.

Hassinkbos

In dit bosperceel aan de zuidgrens van Epse hangen momenteel 37 mezenkastjes. Dit is een flinke toename ten opzichte van voorgaande jaren. Door een schoolproject zijn er in 2021 zeventien nestkastjes bijgeplaatst. Het bos bestaat voornamelijk uit oud loofbos met enkele kleine percelen naaldbomen.

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022	2023
Kasten	36	37	37
Bezet	33 (92%)	29 (78%)	25 (68%)

KM	16 (48%)	16 (55%)	12 (48%)
PM	12 (36%)	10 (34%)	10 (40%)
BVV	1 (3%)		1 (4%)
BKL	4 (12%)	3 (10%)	2 (8%)

In 2021 is er een nestkastje verwijderd in verband met de ruiming van een bom uit de tweede wereldoorlog. De andere jaren waren er 37 kastjes aanwezig. Wat opvalt is dat de bezettingsgraad van 92% in 2021 terugloopt naar 68% in 2023. De oorzaak hiervoor is onduidelijk.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit
KM	109	102 (6,4)	105	104 (6,5)	83	83 (7,0)
PM	97	97 (8,1)	100	89 (8,9)	75	75 (7,5)
BVV	6	6 (6,0)			8	8 (8,0)
BKL	29	28 (7,0)	20	20 (6,7)	7	7 (3,5)

Dommerbelt

Dit kleine bosperceel ligt eveneens ten zuiden van Epse en bestaat uit oud loof- en naaldbos. Langs de randen van het bosgebied staan enkele grote vrijstaande huizen en het geheel wordt omsloten door weidegebied. In dit gebied hangen 15 mezenkastjes.

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022
Kasten	15	15
Bezet	13 (87%)	10 (67%)

KM	6 (46 %)	2 (20%)
PM	6 (46%)	4 (40%)
BVV		1 (10%)
BKL		1 (10%)
onbekend	1 (7%)	2 (20%)

Van dit terrein zijn over 2023 geen gegevens bekend. De bezetting in de twee voorgaande jaren liep wat terug naar 10 kastjes in 2022. In dat jaar waren er wel meer soorten aanwezig, toen zowel bonte vliegenvanger als boomklever een kastje bezette.

De resultaten over 2 jaar dat er gecontroleerd is zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2022. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit
KM	35	35 (5,8)	8	8 (4,0)
PM	53	51 (8,5)	16	16 (4,0)
BVV			6	6 (6,0)
BKL			6	6 (6,0)

Marsweg, Gorssel

Dit kleine bosperceeltje bestaat uit oud loof-en naaldbos dat omgeven is door voor-namelijk landbouwgrond. In dit bosgebiedje hangen 20 mezenkastjes.

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022	2023
Kasten	20	20	20
Bezet	20 (100%)	18 (90%)	19 (95%)

KM	10 (50%)	8 (44%)	10 (53%)
PM	6 (30%)	3 (17%)	6 (32%)
BVV	3 (15%)	7 (39%)	2 (11%)
BKL	1 (5%)		1 (4%)

Een vrij constante bezetting van 90% tot 100% met ook veelal dezelfde soorten en aantallen. Het jaar 2022 valt op doordat er opeens 7 paar bonte vliegenvanger aanwezig was. Dit ten koste van wat pimpelmezen en de boomklever. Het aantal pimpelmeesnesten halveerde dat jaar zelfs, maar als we naar de resultaten van de uitgevlogen jongen kijken in de tabel hieronder dan zien we dat deze soort in 2022 juist het hoogste gemiddelde haalde gedurende de behandelde periode. De koolmees deed het in dat jaar juist veel slechter.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit
KM	65	64 (6,4)	23	23 (2,9)	72	72 (7,2)
PM	57	47 (7,8)	32	32 (10,7)	51	51 (8,5)
BVV	21	21 (7,0)	29	29 (4,1)	12	12 (6,0)
BKL	8	8 (8,0)			9	9 (9,0)

Frieswijk

Op landgoed Frieswijk hangen rond de twintig mezenkastjes in een in landschapstijl aangelegd park/bos met hoofdzakelijk loofbomen. De bosschages worden afgewisseld met kleinschalige landbouw en weidegebieden.

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022
Kasten	19	22
Bezet	13 (68%)	18 (82%)

KM	8 (62%)	6 (33,3%)
PM	3 (23,0%)	8 (44,4%)
BVV	1 (7,6%)	2 (11,1%)
BKL	1 (7,6%)	2 (11,1%)

Over het jaar 2023 heb ik geen gegevens omtrent de bezetting van de kastjes. Wel is er een totaal aantal bekend van de uitgevlogen jongen per soort.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit
KM	61	61 (7,6)	63	63 (10,5)		95
PM	25	25 (8,3)	74	72 (9,0)		40
BVV	4	4 (4,0)	13	13 (6,5)		17
BKL	8	8 (8,0)	9	9 (4,5)		8

Golfclub Diepenveen (Sallands Hoek)

Zoals de naam al zegt hangen de kasten hier op het terrein van een golfclub. Het terrein bestaat uit lanen en kleine bospercelen met zowel loof- als naaldbomen. Daartussen veel open velden met zowel wat ruiger gras als gladgeschoren gazons. Rondom het golfterrein bestaat het landschap voornamelijk uit weilanden. Het aantal kasten is hier de laatste jaren verder uitgebreid en in de beschreven jaren waren er maximaal 137 kasten aanwezig. Naast mezen en spreeuwen kasten hangen hier ook een bosuilen- en een steenuilenkast. De bosuilenkast was in 2023 voor het eerst succesvol.

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022	2023
Kasten	132	137	136
Bezet	109 (83%)	116 (85%)	120 (88%)

KM	41 (37,6%)	50 (43,1%)	51 (42,5%)
PM	32 (29,4%)	33 (28,4%)	33 (27,5%)
BVV	12 (11,0%)	14 (12,1%)	16 (13,3%)
BKL	3 (2,8%)	8 (6,9%)	6 (5,0%)
SPR	7 (6,4%)	7 (6,0%)	8 (6,7%)
Bosuil	0	0	1 (1,0%)
Onbekend	14 (12,8%)	4 (3,4%)	2 (1,7%)

Over de jaren heen een vrij constante bezetting met dezelfde soorten en een lichte stijging van de bezettingsgraad. Opvallend zijn de 14 kastjes in 2021 waarvan de bewoners onbekend zijn gebleven. In deze kastjes is dus wel begonnen met nestbouw, maar bleef het onduidelijk van welke soort het nest afkomstig was. Er zijn in deze kasten ook geen jongen waargenomen.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit

KM	292	292 (7,1)	367	365 (7,3)	398	398 (7,8)
PM	264	264 (8,3)	294	289 (8,8)	337	337 (10,2)
BVV	79	79 (6,6)	81	80 (5,7)	103	103 (6,4)
BKL	20	20 (6,7)	33	33 (4,1)	30	30 (5,0)
SPR	25	25 (3,6)	35	34 (4,9)	34	34 (4,3)
Bosuil	0	0	0	0	2	2 (2,0)
Onbekend	0	0	0	0	0	0

Landgoed Dorth

Dit langlopende project bevindt zich in een bosgebied met veel loofbos afgewisseld met wat naaldhout percelen. Ook zijn er enkele vijverpartijen en centraal in het gebied een weide. De omgeving bestaat voornamelijk uit weidegebied.

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022	2023
Kasten	59	60	60
Bezet	57 (97%)	55 (92%)	51 (85%)

KM	32 (56,1%)	35 (63,6%)	37 (72,5%)
PM	24 (42,1%)	19 (34,5%)	12 (23,5%)
BVV		1 (1,8%)	2 (3,9%)
BKL	1 (1,8%)		

Zoals al vele jaren is het aantal kastjes nog steeds rond de 60. Waar de bezettingsgraad bij de golfclub juist toenam zien we hier een afname van 97% naar 85%. Het aantal koolmezen neemt iets toe maar de pimpelmees is maar liefst gehalveerd tussen 2021 en 2023. Ook de boomklever is verdwenen. Waren er in 2016 nog 8 nestjes van deze soort, de laatste twee jaar van de besproken periode was er geen boomklever meer aanwezig in de kastjes.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit

KM	269	257 (8,0)		264 (7,5)	255	253 (6,8)
PM	180	166 (6,9)		207 (10,9)	77	76 (6,3)
BVV			0	0	4	4 (2,0)
BKL	7	7 (7,0)				

Douwelerkolk

De Douwelerkolk is onderdeel van landgoed de Kolk en is gelegen aan de noord-oostkant van Deventer. Het ligt ingeklemd tussen woonwijken en het Overijssels kanaal en bestaat voor een groot deel uit loofbos met enkele waterpartijen. Het gebied wordt druk bezocht door wandelaars en is populair bij sportvissers. De nestkastjes bevinden zich in twee verschillende delen van het landgoed; Douwelerkolk Oost en Douwelerkolk West

Douwelerkolk Oost

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2021	2022
Kasten	18	18
Bezet	18 (100%)	14 (78%)

KM	11 (61,1%)	9 (64,3%)
PM	4 (22,2%)	4 (28,6%)
SPR	2 (11,1%)	
Onbekend	1 (5,6%)	1 (7,1%)

Over de bezetting in 2023 zijn geen gegevens. Wel is er een totaal aantal uitgevlogen jongen bekend, waaronder een nestje met boomklevers. In 2021 werden er twee paar spreuwen aangetroffen, die de jaren daarna weer verdwenen waren.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2021 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2021		2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit
KM	61	65 (5,9)	57	57 (6,3)	78	78
PM	43	43 (10,8)	32	32 (8,0)	27	27
SPR	10	10 (5,0)				
BKL					5	5
Onbekend	0	0	0	0		

Douwelerkolk West

De bezetting van deze kastjes was als volgt:

	2022	2023
Kasten	17	19
Bezet	12 (71%)	15 (79%)

KM	8 (66,7%)	10 (66,7%)
PM	3 (25%)	4 (26,7%)
BKL	1 (8,3%)	1 (6,7%)

Over 2021 zijn geen gegevens bekend. In 2023 zien we een kleine stijging in de bezettingsgraad, maar deze blijft aan de lage kant.

De resultaten over de besproken 3 jaar zien er als volgt uit:

Resultaten 2022 tot en met 2023. Tussen haakjes het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen.

	2022		2023	
	pulli	aantal uit	pulli	aantal uit
KM	56	56 (7,0)	83	83 (8,3)
PM	28	28 (9,3)	50	50 (12,5)
BKL	6	6 (6,0)	4	4 (4,0)

Vervolglegsels

Het is niet ongebruikelijk dat kool- en in mindere mate pimpelmezen een tweede legsel beginnen na het uitvliegen van de eerste jongen. Alleen in 2021 zijn er meerdere tweede legsels genoteerd en in 2022 alleen enkele tweede legsels op landgoed Dorth. De resultaten hiervan zijn als volgt;

2021

Hassinkbos 4 x km; 32 uitgevlogen
 Marsweg 1 x bv; 4 ei niet uitgekomen, 1 x km; 3 jongen uit
 Golfclub 3 x km; 21 jongen uitgevlogen
 Dorth 2 x pm; 10 ei niet uitgekomen, 8 km; 37 jongen uitgevlogen, 15 ei verlaten

2022

Dorth 1 x pm; 1 jong uitgevlogen, 1 x km; 3 jongen uitgevlogen